

ВИРОБНИЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ

**Ковальова О.М., к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки та підприємництва
імені професора І.М. Брюховецького,
Сумський національний аграрний університет
Дегтярь Н.В., к.е.н., ст.викладач
кафедри економіки та підприємництва
імені професора І.М. Брюховецького,
Сумський національний аграрний університет
Рахматоль О.О., здобувач
Сумський національний аграрний університет**

Останнім часом у виробничій сфері відбулися значні перетворення внаслідок появи нових інноваційних технологічних рішень, технічних засобів та інноваційних методів організації та управління промисловими підприємствами. Значний вплив конкуренції на діяльність промислових підприємств обумовив необхідність переорієнтації виробництва з нарощування виробничих потужностей виробництва, засноване на маркетингових дослідженнях. Однак виробничий процес продовжує відігравати значну роль в досягненні успішної діяльності промислових підприємств, оскільки є основою бізнесу промислових підприємств. Відповідно, виробничий процес промислових підприємств вимагає пошуку нових, інноваційних напрямів для підвищення потенціалу підприємства з урахуванням вимог і потреб споживачів продукції для отримання стійких конкурентних переваг на ринку в довгостроковій перспективі. Найважливішою складовою потенціалу промислового підприємства є виробнича складова, розвиток якої в ринкових умовах має спиратися на результати маркетингових досліджень.

Таким чином, стабільний розвиток промислових підприємств, в розпорядженні яких є потужний виробничий потенціал, є актуальним завданням не тільки для самих підприємств, але й у цілому для економіки України, що свідчить про значущість категорії «виробничий потенціал».

Дослідження сутності виробничого потенціалу здійснено у працях Бойківської Г.М. [1], Горячої О.Л. [2], Забродської Г.І. та ін. [3], Іщука С.О. [4], Федоніна О.С. та ін. [4], Хринюка О.С. та ін. [6], Яковлева В.І. [7].

У науковій літературі під виробничим потенціалом мається на увазі майно підприємства, яке використовується для виробництва продукції, отже є основою виробничого потенціалу підприємства. Але, поняття виробничого потенціалу є більш змістовним, ніж поняття майна, а відтак включає ще й інші складові.

Узагальнюючи наведені думки вчених, під виробничим потенціалом пропонуємо розуміти – сукупність можливостей виробничих ресурсів підприємства, що використовуються для виробництва продукції у відповідності до визначених цілей та мети діяльності підприємства.

В структурі потенціалу підприємства можна виділити його ринкову або зовнішню складову, інфраструктурну, соціальну, фінансову, трудову та інші частини, однак, найголовнішою з них для промислового підприємства залишається виробнича складова.

Виробничий потенціал промислового підприємства складається з безлічі факторів, які обумовлюють ефективність діяльності підприємства. Головними факторами є ресурси підприємства. Ішук С.О. пропонує до складу виробничого потенціалу промислового підприємства включати матеріально-сировинні ресурси, які беруть безпосередню участь у процесах виготовлення продукції і науково-технічні ресурси [4]. Ми згодні з цим, оскільки, чим потужніше матеріально-технічна база та техніко-технологічне оснащення промислового підприємства, чим частіше здійснюється впровадження інновацій, тим більше можливостей для розвитку промислового підприємства.

Автор Горяча О.Л. до складу виробничого потенціалу підприємства слід включати такі складові: технічний потенціал, технологічний потенціал, трудовий потенціал [2].

Головним завданням виробничого потенціалу кожного підприємства є створення продукції при мінімальних затратах, відповідно на підприємстві повинен відбуватися перманентний пошук нових резервів щодо оновлення виробничого потенціалу і пристосування його до умов невизначеності. Для досягнення цього завдання, на думку Яковлева В.І., до елементів виробничого потенціалу слід додати інноваційні розробки, інформаційне забезпечення, основні фонди підприємства, ресурси, технологічне обладнання підприємства, виробничі кадри підприємства [7].

Узагальнюючи погляди вчених, нами розроблено модель структури виробничого потенціалу промислового підприємства (рис.1).

Рисунок 1 - Структура виробничого потенціалу промислового підприємства
Джерело: Сформовано автором на основі [2, 4, 5, 6].

Як бачимо з рис.1, до складу виробничого потенціалу промислового підприємства входять всі ресурси, необхідні для виробництва продукції, зокрема матеріально-сировинні ресурси та техніко-технологічний потенціал, зокрема основні засоби та технології.

Також до складу виробничого потенціалу входять трудові ресурси. Цей елемент розглядають як окремий елемент сукупного потенціалу. Однак, одночасно саме трудові ресурси використовують всі інші ресурси та забезпечують ефективне їх функціонування. Тому, вважаємо за доцільне, до складу виробничого потенціалу промислового підприємства включати трудові ресурси, які безпосередньо задіяні у виробничому процесі.

Також до складу виробничого потенціалу вважаємо за доцільне відносити інноваційний та інформаційний потенціал. Оскільки інноваційний потенціал, тобто здатність використовувати новітні розробки та готовність виробництва до інноваційних змін, значною мірою визначають рівень потужності виробничого потенціалу промислового підприємства, вміння його пристосовуватися до сучасних реалій та є рушійною силою для розвитку виробничого потенціалу. Аналогічний вплив на зміцнення виробничого потенціалу має й інформаційний потенціал.

Основним завданням виробничого потенціалу промислових підприємств є виробництво при мінімальних ресурсних затратах продукції, що відповідатиме потребам та

вимогам споживача. Для цього підприємство має постійно знаходити напрями підвищення ефективності використання виробничого потенціалу, які представлені в табл. 1.

Таблиця 1 - Напрями підвищення ефективності використання виробничого потенціалу за складовими

Основні засоби	Оборотні засоби	Трудові ресурси
<i>Інтенсивні</i> - механізація та автоматизація виробництва; - технічне переозброєння та модернізація; - удосконалення технологічних процесів; - скорочення тривалості операційного циклу виробництва; - застосування прогресивних форм організації та управління виробництвом; <i>Екстенсивні</i> - скорочення простоїв устаткування завдяки своєчасному забезпеченню сировиною та підвищення якості ремонтів та обслуговування обладнання; - підвищення коефіцієнту змінності та коефіцієнту завантаження устаткування; - введення додаткового обладнання.	- нормування оборотних засобів; - встановлення прямих постійних взаємозв'язків з постачальниками; - зменшення вартості сировини та матеріалів на основі придбання їх за оптовими цінами чи заміни дешевшими аналогами; - підвищення рівня використання відходів у виробництві; - уніфікація технології виробництва продукції; - ритмічність та безперервність виробничих процесів; - прискорення обробки партій постачання матеріальних ресурсів; - прискорення процесів реалізації продукції на основі інноваційних маркетингових технологій; - зменшення обсягів дебіторської заборгованості.	- підвищення освітньо-кваліфікаційного рівня промислово-виробничого персоналу; - обґрунтоване встановлення норм і нормативів праці; - покращення умов праці; - удосконалення системи мотивації та стимулювання праці; - впровадження механізму розподілу колективного заробітку з урахуванням трудового внеску; - поліпшення стимулювання праці за виконання та перевиконання норм праці; - удосконалення тарифної системи шляхом встановлення оптимальних співвідношень тарифних ставок залежно від рівня кваліфікації працівників; - впровадження гнучкого тарифу.

Джерело: складено на основі [2, 4, 6] та доповнено автором.

З таблиці 1 робимо висновок, що основним критерієм ефективного використання виробничого потенціалу промислового підприємства є оптимальне співвідношення між окремими складовими, повне завантаження всіх ресурсів, мінімізація витрат на придбання, транспортування, зберігання та використання ресурсів. Всі ці напрями в сучасних реаліях мають базуватися на інноваційних засадах, що перетворить їх в рушійні сили розвитку виробничого потенціалу підприємства та підвищення ефективності його використання.

Список літератури:

1. Бойківська Г.М. Теоретичні засади формування та використання виробничого потенціалу підприємств. *Економіка і суспільство*. 2016. Випуск 3. С. 140-146. URL : https://economyandsociety.in.ua/journals/3_ukr/25.pdf
2. Горяча О.Л. Підходи до визначення й оцінки виробничого потенціалу промислових підприємств. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2012. № 2 (18) С.65-69.
3. Забродська Г.І., Забродська Л.Д., Ткачова С.С., Резник М.О. Виробничий потенціал підприємства: концептуальні підходи до визначення дефініції. 2020. URL : <https://elib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/5918/1/6.pdf>
4. Ішук С.О. Концептуальні засади формування та розвитку виробничого потенціалу промислових підприємств. *Регіональна економіка*. 2005. № 3. с. 48–56.
5. Федонін О.С., Рєпіна І.М., Олексюк О.І. Потенціал підприємства: формування та оцінка. Навчальний посібник. Київ: КНЕУ, 2006. 316 с.
6. Хринюк О.С., Гримашевич Т.І. Оцінка ефективності використання виробничого потенціалу підприємства. *Ефективна економіка*. 2018. №4. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2018/43.pdf
7. Яковлев В.І. Трактуювання економічної категорії виробничого потенціалу. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Випуск 34. С. 115-120. URL : http://bses.in.ua/journals/2018/34_2018/25.pdf